

Õiguskantsler

Teie 19.09.2023 nr

Meie 25.09.2023 nr 14-3/231349/2304899

Lugupeetud []

Täna kirja ja küsimuste eest.

Elektroonilise hääletamise ehk e-hääletuse kooskõla Põhiseadusega on alates selle hääletusliigi jõustamisest 2005. aastal korduvalt analüüsitud. Viiteid Riigikohtu lahenditele, neis esitatud seisukohtade selgitusi ja tõlgendusi, samuti Riigikogu valimiste seaduse ja teisi valimiste korraldust sätestavate õigusaktide kooskõla Põhiseadusega käsitleb mahukalt Eesti Vabariigi Põhiseaduse kommenteeritud väljaanne ([§ 60 kommentaarid](#)).

Sel teemal [vastasin kokkuvõtlikult](#) avaldajale ka vahetult pärast 2023. aasta Riigikogu valimisi. Samuti [selgitasin](#) e-hääletuse põhimõtteid ning kooskõla Põhiseadusega vastuses Riigikogu liikmete arupärimisele 2023. aasta juunis.

Teedrajavaks lahendiks on [Riigikohtu otsus 1. septembril 2005 \(3-4-1-13-05\)](#), mis tõukus Vabariigi Presidendi taotlusest tunnistada Riigikogus 28. juunil 2005 vastu võetud kohaliku omavalitsuse valimise seaduse muutmise seadus põhiseadusevastaseks.

Selles Riigikohtu lahendis esitatud seisukohad kehtivad ka praegu, kuivõrd e-hääletuse korralduse põhimõtteid ei ole ligi 20 aasta jooksul muudetud.

Kuigi selle kohtulahendi p 14 tõepoolest sõnastab, et Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium ei käsitle elektroonilise hääletamise üldist kooskõla Eesti Vabariigi põhiseadusega, annab lahend siiski hinnangu, kas elektrooniline hääletamine vastab Põhiseaduse § 156 ja § 60 sätestatud põhimõtetele.

Riigikohtul on ka valimiste korraldaja toimingu või valimiskomisjoni otsuse või toimingu peale esitatud kaebuse või protesti läbivaatamisel õigus ja kohustus alustada põhiseaduslikkuse järelevalve menetlust ([põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse § 45 lg 1](#)), kui ta leiab, et e-hääletamine on Põhiseadusega vastuolus. Riigikohus on lahendanud paljusid e-hääletamist puudutavaid kaebuseid ja ei ole sealjuures põhiseaduslikkuse järelevalve menetlust alustanud.

Riigikohus on Teie enda kaebusest lähtuvas kohtuasjas (RKPJKo 17.03.2019 [5-19-20/2](#) p 13) e-hääletuse korraldust kritiseerinud. Riigikohus asus seisukohale, et elektroonilise hääletamise tulemuste kindlakstegemise reeglid tuleks õigustloovates aktides selgemalt sätestada.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Seda silmas pidades on Justiitsministeerium koostanud [eel nõu valimisseaduste muutmiseks](#). Ka Teil on võimalik esitada oma ettepanekud justiitsministrile või Riigikogule, kui Riigikogu on asunud seaduseelnõu menetlema.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise